ਇਹ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ

6-7-96

ਨਾਟਕ 'ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ' (ਦੁੱਖ ਕਿਨ੍ਹੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪਵੇਗਾ ?)

ਇਹ ਝਾਕੀ ਨਾਟਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਸ਼ਰਾਬੀ ਪਤੀ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਧਾਰ ਪਤਨੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਬੋਲਦੀ ਹੈ :-

— ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਔਰਤ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਵੱਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਚ ਨਿਭਾਉਣੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਘਰ ਦਾ ਮਰਦ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਐਬੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਸਨੂੰ ਬੋਤਲ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਚੂਰ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਤੇ ਝੂਠੇ ਦੂਸ਼ਣ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਸੌ ਚਲਿੱਤਰ ਕਹਿਕੇ ਉਹਦੀ ਜਿੰਦ ਤੜਫਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁੱਤ ਪਿਛੇ ਮੱਤ ਦਾ ਅਖਾਣ ਸੁਣਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸਮਝਕੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁਲਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣੇਂ। ਕੀ ਐਬੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਏ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ ? ਇਹ ਇਕ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਨਾਟਕ ਹੈ। (ਸ਼ਰਾਬੀ ਪਤੀ ਆਂਦਾ ਹੈ)

—ਬਸੰਤੀਏ, ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ

— (ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ) ਫੇਰ ਪੀਕੇ ਆ ਗਿਆ ਏ। ਇਹਦੇ ਨਿੱਤ ਦੇ ਇਹੋ ਚਾਲੇ ਨੇ।

— ਬੂਹਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖੋਲਦੀ ? ਕਿਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਪਈ ਕਰਦੀ ਏਂ ? (ਅੰਦਰੋਂ ਆ ਕੇ) ਕਿਥੇ ਛੁਪਾਇਆ ਆਪਣੇ ਉਸ ਲਗਦੇ ਨੂੰ ? (ਇਧਰ ਉਧਰ ਵੇਖਕੇ) ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਚੱਲ ਰੋਟੀ ਦੇ।

— ਰੋਟੀ ਕਿਥੋਂ ਦੇਵਾਂ। ਨਾ ਘਰ ਆਂਟਾ ਏ, ਨਾ ਘਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼।

— ਭੁੱਖਿਆਂ ਦੀ ਧੀ, ਆਪ ਵੀ ਭੁੱਖੀ ਮਰੇਗੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਖਿਆਂ ਮਾਰੇਗੀ।

— ਸ਼ੁਕਰ ਏ, ਰੱਜਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਤਾਂ ਆਈ ਹਾਂ।

— ਜ਼ਬਾਨ ਚਲਾਂਦੀ ਏਂ ? ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ? ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ।

— ਤੂੰ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਸ਼ਰਾਬੀ ਏਂ, ਤੂੰ ਐਬੀ ਏ।

(ਸ਼ਰਾਬੀ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਮੁੱਦਰਾ ਵਿਚ ਫਰੀਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਤਨੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ) ਪੀਣ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਠੇਕੇ ਜਾ ਕੇ ਗਈ ਰਾਤ ਘਰ ਆਉਂਦੇ। ਬਾਰ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਕਿਉਂ ਚਿਰ ਲਾਇਆ, ਘਰ ਦਿਆਂ ਤਾਈ ਡਰਾਂਦੇ ਦੇ ਰੋਟੀ ਸਬਜ਼ੀ ਬਣੀ ਨਾ ਚੰਗੀ, ਲੜਦੇ ਖਾਂਦੇ-ਖਾਂਦੇ ਰੰਨ-ਸੁੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਪੱਲੇ ਪੈ ਗਈ, ਉਲਟ ਤੁਹਮਤਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਕੀ ਖੱਟੀ ਖੱਟ ਲਿਆਓ ਬੇਸ਼ਰਮੋਂ, ਰੁਅਬ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਪਾਉਂਦੇ। ਨੀ ਐਬੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਜੂਤ ਨੇ ਖਾਂਦੇ।

(ਪਤਨੀ ਜੁੱਤੀ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਪਤਨੀ ਸਟੇਜ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਕ ਤਾੜੀ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਾਬੀ ਪਤੀ ਨਾਲ ਇਹੀ ਸਲੂਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ)

(ਨਾਟਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਰਸ਼ਕ ਪਤੀ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦਰਮਿਆਨ ਗੱਲਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਵੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ)

— ਲੈ ਤੀਵੀਆਂ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਹੋਵੇ। — ਆਹੋ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਦ ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਦੁੱਖ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ।

— ਹੁਣ ਲੈ ਲੈਣ ਸਵਾਦ। ਬੰਸੀ ਲਾਲ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਨੇ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਹੋਰ ਵਧੇਗੀ, ਇਹਦਾ ਦੁੱਖ ਕੌਣ ਭੋਗੇਗਾ ? (ਸੋਚੀਂ ਪਈ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ) ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਕਰ ਗਈ ਏਂ ? ਕਹਿ ਦੇ ਇਹਦਾ ਦੁੱਖ ਵੀ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਪਏਗਾ।

— ਮੇਹਣੇ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦਾ ਏਂ, ਪੀਣੀ ਆ ਤਾਂ ਪੀ ਲੈ। ਅੱਗੇ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਤੂੰ ਕਦੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

— ਹਾਂ ਪੀ ਲਵਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਜ਼ੇਲ੍ਹ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂ ? ਜ਼ੇਲ੍ਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘਸੁੰਨ ਦੇ ਕੇ ਰੋਵੇਂਗੀ।

— ਹਾਂ ਰੋਵਾਂਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਰੱਬ ਨੇ ਤੀਵੀਆਂ ਹੀ ਐਸੀ ਸ਼ੈਅ ਬਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਹੋਵੇ, ਉਹਦਾ ਬਹੁਤ ਭਾਰ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ।

— ਫੇਰ ਰੱਬ ਦੀ ਸ਼ੈਅ ਸੋਚਦੀ ਰਵੇ, ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ।

— ਕਿਧਰ ਚੱਲਿਆ ਏਂ ?

— ਰਘੂ ਨੇ ਇਕ ਥਾਂ ਲੱਭ ਲਈ ਏ ਜਿਥੇ ਚੋਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮਿਲਦੀ ਏ। ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਮਹਿੰਗੀ ਏ, ਪਰ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਹੈ।

(ਉਹ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਵੀਂ ਅਵਾਕ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਨਾਟਕ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)

6-7-1996

ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖ਼ਬਰਾਂ

— ਰਾਜਾ ਹਰਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਥਾਂ ਹਾਲੇ ਨਵਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਦਫਤਰ 'ਚ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਆਪ ਬੈਠਦੇ ਹਨ (ਕਿਉਂਕਿ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਯੋਗ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕ ਵੀ ਉਥੇ ਆਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵੀ ਉਥੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਉਥੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਕਸਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਦਾ ਖਰਚ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਤੇ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਈ ਵਾਰ 7-8 ਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਹੈ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਇਹ ਖਰਚ ਕਿਥੋਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਜਵਾਬ ਹੈ ਬੋਰਡ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਲਾਈ ਫੰਡ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਿ[illegible] ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂ ਫੰਡ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [illegible]ਲਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਛਿੱਲ ਕੀਹਦੀ ਲਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਵਾਬ ਹੈ ਸ[illegible]ਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ।

— ਇੰਦਰਜੀਤ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਗੁਪਤ ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਜ਼ਾਤੀ ਤਜ਼ਰਬਾ ਹੈ ਕਿ 1951-62 ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਨੰਗਲ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਹ ਰੱਖੇ ਕਿ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਸਟਾਫ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੌਣ ਉਠਦਾ-ਬੈਠਦਾ ਹੈ ? ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ? ਕਿਹੜੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਂਦੀਆਂ ਹਨ ? ਲੇਬਰ ਹੱਟ ਵਿਚ ਉਹ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਕਿਹੜੇ ਦਿਨ ਲਗਾਂਦਾ ਹੈ ? 1957 ਦੀਆਂ ਅਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਭੜੋਲੀਆਂ, ਜੋ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਨੰਗਲ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਵਿਚ 90 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹਦਾ ਅਸਰ ਸੀ ? ਇਹ 5 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣ ਤੇ ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਈਆਂ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਅਤੇ ਕੌਮ-ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਝਕੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਮਹਿਕਮਾ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ? ਖ਼ਬਰ ਹੈ ਕਿ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਤਕਲੀਫ ਇਹੋ ਹੈ।

—ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ